

מסורת הש"ס

(א) שמועט ל, (ב) [שם ל,],
(ג) [גדרים פ, ד] (ד) [גדרים
כא,].

תורה אור השלם

1. נפש בי תהא
ושמעה קול אלה והוא
עד או ראה או ידע אם
לא נשד ונשד עמו:
ויקרא ה א
שבת שבתך את
לכם וצניתי ה
נפשתיכם חקת עולם:
ויקרא טו לא
דבר אל בני ישראל
לאמר כל חלב שור
וכשב ועז לא תאכל:
ויקרא כ ב

הגהות הב"ח

(א) גמ' וכל היכא
דענוש כרת לא מי כו'
לכ"ל ופינ' דמי נמק:
(ב) רש"י ד"ה אצטית
אימא. י קמי מתי
אסור אשכח: (ג) וי'ה
אין לי כו' כי כל אכל חלב
מן הנמשה וגו' ובכירה
הי עונש: (ד) תוס' (ה)
כו' כי דרשה גמורה היא
במי לחי שיעור: (ו) ד"ה
כו' כי צדמה דמקומה
דבעינן והוא דמיעיל:

תוס' ישנים

ו' יוחנן אבר אסור מן
התורה משום דחוי
לאיצטרוף. מיהו עיקר
טעמא דר' יוחנן דדרש
ליה לקמן מקרא דכל חלב
(ואין חלב) [דלחין חלב]
לאסור מקרא. [וקשה]
דהכא משמע דמיייר קרא
לכל חלב [לענין מלקות]
מקראתא אין לי אלא כל
ששט בעונש שטו באזהרה
כו', והוא ליה למימר לר'
יוחנן הלכה כר' שמעון
ולר'ש לקים כרבנן, ועוד
(כר') [דל' יוחנן גופיה
קאמר בגמ' פ"ג מינין גמיר]
לה, [כ] ופירק אלו ערביין
[פסחים מג, כ] כל חלוקין
שבתורה אין חסר ממורק
לאסור חור מחסוריו מיר
כו', ואי חיי שיעור לקי
צירוק למע. ו' ואומר רבינו
דלא קושא היא דטילה
כרבנן סבירא להו מדלא שט
ליה ריש לקיש הכא הלא
כו' שמעון ואנא דלמיר
כרבנן, והכא לענין איסורא
דקרא דכל חלב לא מיייר
אלא באיסור בעלמא. ובס"פ
גיד השם [וחלין קר, כ] בני
ר' יוחנן שיעור שלם למלקות
(דקאמר כה') [דקאמר הכה]
אבר מן החי חלקו ממנו
ספור, מבפנים [פ"ה] בתוך
פיר, ר' יוחנן חסר מיייר
הנה גמיר כמית כו'. מיהו
קשה לר' אלחנן דמחיי שט
דהכא לא יליף כל חלב אלא
איסור אזהרה בעלמא ולא
מלקות, ואילו בפסחים פירק
אלו ערביין [מג, כ] יליף
מכל מחמתא לא תאכלו כל
גמור על ידי מערבות
והקשה עניינים בלל, ומחיי
שט לא מחמתא לא תאכלו
מכל חלב לא תאכלו. [וין]
תלכן בדברות כו'.
דאי ספיקא דעתך
דאורייתא כו' ספיקא
הוא איצטריך קרא דרבינו

ואליבא דר' עקיבא דאמר. במס' שבעות (דף יט:) אלס הנשבע שלא
אוכל סתם אסור עמנו ככל שהוא דהכי מן שבעה שלא אוכל ואכל
כל שהוא ר' עקיבא מחייב וחכמים פוטרים הלכך ה' דקמני חייב אי
כרבנן סבירא ליה מוקמינן ליה במפרש ואי כרבי עקיבא סבירא
ליה מוקמינן ליה אפי' צתם ורבי
שמעון פוטרי ר' שמעון לטעמיה
דאמר ככל שהוא נמי מושבע מסיני
הוא דמניא במסכת מכות (דף יז.)
ר' שמעון אומר כל שהוא למכות ולא
אמר חיות אלא לענין קרבן ואי
סבירא ליה לריש לקיש דחיי שיעור
אסור מדרבנן היכי מוקי לה להא
דמני חייב כדאכל חיי שיעור ודרי אף
עליו מושבע משום לאו דלא תסור
(דברים יז.) ובי סימא כיון דאית ליה
היסר מן הסורה. אין זה מושבע
מסיני וכי משתבע עליה חילא שבעה
הכחזו עליה קרבן שבעה שנאמר
(ויקרא ה) ושמעה קול אלה: והיונן
זה למעוטי מאי. דלא מן צמחני
כדיהא הא תנא ליה רישא ניהגת
כאנשים ולא אנשים דמחוקים ולא
כקדושים ככשרין ולא כפסולין:
למעוטי מלך. דתנן ביה (סנהדרין
דף יח.) ולא מעיד ולא מעידין
אותו: למעוטי משחק קדושיא.
בעירבון דהוי גזלן מדרבנן ופסול
לעדות: מדאורייתא מיהא חוי.
דלא הוי גזלן דאורייתא אלא שגזל
מירו כמו ויגזל את החנית מיד המלכי
(ש"ב כג) כך מפרש צ"ק (דף עט:):
אס לא יגיד. משמע מי שהגדה שלו
מועלת לבעל הדין והוא לא מהניא
הגדה לדידיה הואיל ולא מקבלינן לה
מדרבנן: וכל היכא דענוש כרת לא
מני אסור. דקשיא לך לעיל אסור
ענוש כרת הוא: אינעוסי אימא כי
קמיני. מתניתין (ט) אשכחא משום
רמיא וסיכה דליכא כרת תנא אסור:
שאר סיפיה. דלאו מורת הנשים פסר
וידבר אלה הדברים: שבתון. וגבי
עיניו כתיב וכי היכי דשבתון האמור
בשבת אסמכו ביה רבנן שאר
מלאכות שלא היו בשבת ואינה

מלאכה גמורה ה"נ שבתון דגבי עיניו דכתיב שבתון הוא לכס ועניינים
להוסיק על עיניו אכילה ושתיה קאמי: אין לי אלא שישנו בעונש ישנו
באזהרה. גבי חלב קמי דעושו ואזהרתו סמוכים לו לזה כל חלב
שור וכשב ועז לא תאכלו הרי אזהרה וסמקין ליה כי כל אכל חלב
מן הצמחה (ו) הרי ענוש אין לי שיהא מחנה אלא על כשיעור
שהוא ענוש עליו כרת דגבי ענוש לא כתיב כל אכל חלב אלא
אאוכל דכתיב כי כל אכל חלב: כו'. שהוא ספק ואין צו כרת
וחיי שיעור שאינו בעונש מניין שהוא באזהרה: תלמוד לומר
כל חלב. לא תאכלו הכא כתיב כל אכל חלב כלומר אפילו כל שהוא:
חא

יערך אלמה תניא הזכר ולא טומטום ואנדרוגינוס והוא לן לאוקמי'
(דמגינה דף ד.) תניא זכורך ולא טומטום ופריך איצטריך קרא למעוטי
לא ליתיה דהייני ניעבד למסוך דילמא אשה הוי וקא עבד עבודה בקדשים לא
דסמיכה לא מעבדא מכל מקום לא מיייתי קרבן לכתמילה כדי לנטל סמיכה דלאמר
עורות פסחיהן ונמנא יבלת בלחם מהן כולן פטורין מלעשות פסח שני משום דלא אפשר
דלא מיייתי ומתני צמח מותר פסח משום דפסח לא בעי
סמיכה ומותר פסח בעי סמיכה והא דאמר במסכת שקלים (דף יז.) ומיייתי לה צפרק
האיש מקדש (קדושין דף נה.) בהמה שנמלאת מירושלים למגדל
עדר זכרים עולות נקבות וצמי שלמים ומקריבין אותן בלא סמיכה לפי שאין
מכירין צעליהן שאני התם דכבר הוקדשו ואין להם תקנה בע"א אס
לא נקריבין בלא סמיכה וספק מלרע דמיייתי אשם צי' המעורבות (ובסיני דף עו.)
וקא מצטל סמיכה למאן דלאמר סמיכה תאש מלרע לאו
דאורייתא תקוין גבירא שאני ואס תאמר והא דר' דבסר כ"פ המפלת (מדה דף מה.)
בס"פ הערל (יבמות דף פג.) כרבי יוסי דלאמר לא הכריעו צו אס זכר אס
נקבה וצריה בפני עצמה הוא דקאמר רבי יוסי התם בצרייתא לאו דוקא
ואפי'

יום הכיפורים פרק שמיני יומא

עד.

ביון דחוי לאצטרופי איסורא קאבי'. תימה לי אמאי לא קאמר
מטעמא דבסמך דכל חלב לרבות חיי שיעור דהא ר' יוחנן
ידע להאיא צרייתא דהא בסמך קא מוסיב מינה וי"ל דלהכי איצטריך
ליה לר' יוחנן לפרושי האי טעמא משום דאי מקרא דכל חלב הוא
אמינא עיקר קרא לכוי איצטריך וחיי

שיעור מדרבנן ואסמכוה אקרא אכל
השתא דקאמר טעמא דחוי לאיצטרופי
סבירא הוא מהאי טעמא דדרשה
גמורה היא (ו) לחיי שיעור:

כו' ספיקא הוא כו'. תימה אמאי
לא הכריעו צו חכמים אי חיה
אי בהמה נדבוק בצרייה שצוה ניכר
אי חיה אי בהמה דלאיתא באלו
טריפות (וחלון דף נט:) וי"ל דשמא
היו טועין בסימנא דחירות (ס) צעינן
והוא דמיעיל חירקיייה ויינו ספיקא
דעיוז דכרכו ואפילו למאן דשרי
תרצא דעיוז דכרכו אפשר דעיוז
דכרכו מחשיב דמיזבל חירקיייה
וכיוי איסתפקא להו:

איצטריך קרא דרבינו ספיקא.
ואע"ג דאמר פ"ט
דזכורות (דף נח:) עשירי ודאי ולא
עשירי ספק וכן בשיליה מסכת נזיר
(דף סה:) דלמרינן ספק בזהר קדמה
ספק שער לנן קודם טעור ויליף לה
מקרא דכתיב לטעור או לטמאו פסח
הכחזו בטהרה תמילה ולא פריכין
איצטריך קרא למעוטי ספיקא י"ל
דהכא פריך שפיר איצטריך קרא
[למרינן] ספיקא דקמי שמיא גליא
שהוא שזה כל שעה דהוא מני למימר
לי חיה אי בהמה דאי חד מיינייהו
חיה כולה חיות או חד מיינייהו בהמה
כולה חיות וכן בפ"ק דשמיטת
חולין (דף כג:) גבי פרט לתמילת
הכחזו שצוה וצוה פריך אי חמרת
ספיקא הוי איצטריך קרא למעוטי
ספיקא דקמי שמיא גליא שכל שעה
שזה דכל תמילת הכחזו גדולים יניהו
או קטנים יניהו אכל בספק עשירי
לא הוה מני למימר כולה עשירי דיש
מהן שש תשיעי ויש מהן עשירי וכן
בספק בזהר קודמת זימנין שער לנן
קודם ובס"פ על אלו מומין (בסורות דף
מא:) דתניא כשהוא אומר למטה זכר שאין תלמוד לומר להוציא טומטום
ואנדרוגינוס ופריך מני אילימא ת"ק איצטריך קרא למעוטי ספיקא
לאו טומטום פריך שאין כולן שוין ש מהם זכר כשיקדע ימנא זכר
ויש מהם נקבה אלא מאנדרוגינוס פריך דכולהו שוין דקמי שמיא
גליא או כולה זכרים או כולה נקבות והא דקאמר התם אמר רב
חסדא מחלוקת באנדרוגינוס אכל טומטום דכרי הכל קדוש מספיקא
דלא חאס קרא למעוטי טומטום ואע"ג דלאו קמי שמיא גליא מכל
מקום כיון דליכא לאוקמי מיעוט לאנדרוגינוס שיש צו נקבות לא
מסתבר לאוקמיא בטומטום דשמא יקדע וימנא זכר דטפי מסתבר
לאוקמי באנדרוגינוס בטומטום ולהכי פריך אלא מפתה צערינן
קרא דלדבר רק באנדרוגינוס ומשני סמי מכלן טומטום ובפריך קמא
לא ליתיה דהייני ניעבד למסוך דילמא אשה הוי וקא עבד עבודה בקדשים לא
דסמיכה לא מעבדא מכל מקום לא מיייתי קרבן לכתמילה כדי לנטל סמיכה דלאמר
עורות פסחיהן ונמנא יבלת בלחם מהן כולן פטורין מלעשות פסח שני משום דפסח לא בעי
סמיכה ומותר פסח בעי סמיכה והא דאמר במסכת שקלים (דף יז.) ומיייתי לה צפרק
האיש מקדש (קדושין דף נה.) בהמה שנמלאת מירושלים למגדל
עדר זכרים עולות נקבות וצמי שלמים ומקריבין אותן בלא סמיכה לפי שאין
מכירין צעליהן שאני התם דכבר הוקדשו ואין להם תקנה בע"א אס
לא נקריבין בלא סמיכה וספק מלרע דמיייתי אשם צי' המעורבות (ובסיני דף עו.)
וקא מצטל סמיכה למאן דלאמר סמיכה תאש מלרע לאו
דאורייתא תקוין גבירא שאני ואס תאמר והא דר' דבסר כ"פ המפלת (מדה דף מה.)
בס"פ הערל (יבמות דף פג.) כרבי יוסי דלאמר לא הכריעו צו אס זכר אס
נקבה וצריה בפני עצמה הוא דקאמר רבי יוסי התם בצרייתא לאו דוקא
ואפי'

ואפי' תימה אמאי לא הכריעו צו חכמים אי חיה אי בהמה נדבוק בצרייה שצוה ניכר
אי חיה אי בהמה דלאיתא באלו טריפות (וחלון דף נט:) וי"ל דשמא היו טועין בסימנא דחירות (ס) צעינן
והוא דמיעיל חירקיייה ויינו ספיקא דעיוז דכרכו ואפילו למאן דשרי תרצא דעיוז דכרכו
מחשיב דמיזבל חירקיייה וכיוי איסתפקא להו:

ואפי' תימה אמאי לא הכריעו צו חכמים אי חיה אי בהמה נדבוק בצרייה שצוה ניכר
אי חיה אי בהמה דלאיתא באלו טריפות (וחלון דף נט:) וי"ל דשמא היו טועין בסימנא דחירות (ס) צעינן
והוא דמיעיל חירקיייה ויינו ספיקא דעיוז דכרכו ואפילו למאן דשרי תרצא דעיוז דכרכו
מחשיב דמיזבל חירקיייה וכיוי איסתפקא להו:

עין משפט
נר מצוה

- א מיי פ"י מהלכות
שבעות הלכה א סמנ
לאין רמא:
- ב מיי פ"א מהלכות
שבעות עשור הלכה ה
טו"ע א"ח סימן תרצא
ספיקא:
- ג מיי פ"ב מהלכות
שבעות עשור הלכה ג
סמנ לאין סט טו"ע א"ח
סימן תרצא ספיקא:
- ד מיי פ"א מהלכות
מלאכות אסורות הל' יג
טו"ע א"ח סימן מד ספיקא
[א] וסימן פ ספיקא:

מוסף רש"י

משחק בקוביא. גערינן
והמלאש שקורין פרמייליה
(שבתות לא). אע"פ
שאמרו אסור בכולן.
ככל הי' דלית צו' דא
עניי, גמולה ונפיקה
ונעלמל הסתל ונעלמל
הטעה, לא אמרו ענוש
כרת אלא על האוכל
ושותה וכו'. דלא חייבה
מורה כתי דלמתי
הדלס (דברים ט.) ת"ל
שבחון שבות. לאו
ממלאכה הוא אלא מכל
דבר המעבד מלהעשות
מדממקין ויעלמל (שבת
ק"ק).

רבינו חננאל

תניא בהדיא כשאמרו
אסור באכילה לא אמרו
אלא בכחצי שיעור אבל
כשיעור ענוש כרת. ואין
ענוש אלא האוכל והשותה
והדורש מלאכה בלבד.
ועוד חיי שיעור
אסור מדרבנן אבל איסורא
דאורייתא לית ביה,
אקשינן פלה מיהא דתנן
בשבעות שבתות העדות
אין נזהרת אלא בראויין
להדי, והיונן בה למעוטי
מלך, רב פפא אמר למעוטי
מלך, דכרתיב בית דוד
ירנו לבקר משפט, ואין
בר ענוש דין. רב אחא
בר עדין אלו ערביין
משחק בקוביא, והא
משחק בקוביא מדאורייתא
הוא ראי, ורבנן גזרו
ביה, ואע"ג דרבנן הוא
דגזרו ביה לא חילל עליה
שבתות העדות. ושניין
שני עדות דכתיב בה אם
לא יגיד ונשא עונו, מי
שמדיר והגדירו מחקייתא
הוא שמוהר בשמיעת
קול אלה, יצא מלך
וגם זה משחק בקוביא
שאפילו מבידים אין עדותן
לפירך פטורין
משבתות העדות. חצי
שיעור, ר' יוחנן אומר
אסור מן התורה, דכיון
דהווי לאיצטרופי אכילה
קרינא ביה. ריש לקיש אמר
אסור מדרבנן, אכילה אמר
איתבייה. וליכא
שיחול כל שישטן בעונש
שיעור שאינו בעונש יכול
לא יהו באזהרה, ת"ל כל
חלב ומשני ריש לקיש
מדרבנן [וקרא]
אסמכתא בעלמא.

הוא איצטריך קרא דרבינו ספיקא. נראה דהוא מני לדיק איפכא, דבשלמא אי חיי שיעור אסור מן התורה עיקר קרא לחיי שיעור, אכל אי חיי שיעור מדרבנן, קרא דכל חלב למאי חאס. מיהו שמה אי להעמיד לרשא אחרת.